

Future Teachers in the Conditions of Theory of Speech Activity), Pedagogika i psykholohiia, 1999, Issue 4, pp. 112–116. [in Ukrainian]

5. Панова Н. Ю. Ненормативна лексика у молодіжному мовленні як відображення психологічних та соціальних конструктів / Н. Ю. Панова // Психологія. Збірник наукових праць. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2005. – Вип. 20. – С. 34–41. / Panova N. Yu. Nenormatyvna leksyka u molodizhnomu movlenni yak vidobrazhennia psykholohich-nykh ta sotsialnykh konstruktiv (*Obscene Words in the Speech of Young People as a Reflection of Psychological and Social Constructs*), Psykholohiia, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova, 2005. Vol. 20, pp. 34–41. [in Ukrainian].

Дата надходження статті: «15» квітня 2017 р.

Стаття прийнята до друку: «12» травня 2017 р.

Рецензенти:

Мацько В. – доктор філологічних наук, професор
Петриченко Л. – доктор педагогічних наук, доцент

Чала Анна – доцент кафедри української та російської філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, кандидат педагогічних наук, e-mail: anya.klochko@yandex.ru

Chala Anna – assistant professor of ukrainian and russian philology department of Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council, candidate of pedagogical sciences, e-mail: anya.klochko@yandex.ru

Цитуйте цю статтю як:

Чала А. Розвиток мовленнєво-комунікативної культури майбутніх учителів початкових класів в умовах реформування освіти / Анна Чала // Педагогічний дискурс. – 2017. – Вип. 22. – С. 183–187.

Cite this article as:

Chala A. Development of Speech-Communicative Culture of Future Teachers of Primary School in the Conditions of Reforming of Education, *Pedagogical Discourse*, 2017, Issue 22, pp. 183–187.

УДК 371.134/.373.31:001.89(045)

ОКСАНА ШКВИР,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Україна, Хмельницький, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

OXSANA SHKVYR,

candidate of pedagogical sciences, associate professor

(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy)

orcid.org/0000-0003-0683-6557

Модель ступеневої підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень

Model of Level Preparation of Primary School Teachers to Conducting Pedagogical Researches

У статті акцентовано увагу на проблемі ступеневої підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень. Відмічено, що глибшого дослідження потребують питання обґрунтування концептуальних засад ступеневої підготовки майбутніх учителів до проведення педагогічних досліджень. Висвітлено сутність поняття «модель ступеневої підготовки майбутніх учителів до проведення педагогічних досліджень». Запропонована авторська модель означеної підготовки. Зосереджено увагу на основних компонентах моделі: загальній меті, завданнях кожного етапу та результатах підготовки. Розкрито структуру системи підготовки, до якої включено три компоненти: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний. Зроблено висновок про цілісність, поетапність та динамічність авторської моделі; можливість інтегрування розробленої системи в існуючі умови вищої освіти.

Ключові слова: модель ступеневої підготовки майбутніх учителів до проведення педагогічних досліджень.

The article focuses on the problem of level preparation of future primary school teachers to conducting pedagogical researches. It is noted that the question of grounding the conceptual foundations of the level preparation of the future teachers to conducting pedagogical researches requires deeper investigation. The

essence of the concept «model of level preparation of the future teachers to conducting pedagogical researches» has been cleared out. We understand it as a set of interrelated elements of the pedagogical process at each level of higher education, which provides gradual development of students' research qualities, scientific thinking and mastery of research knowledge and skills. The author's model of the mentioned preparation has been offered. The attention is focused on the main components of the model: general goal, tasks of each phase and the results of preparation. The key approaches and principles of preparation of the future primary school teachers to conducting pedagogical researches have been mentioned. The structure of the system of preparation, which includes three components: value-motivational, cognitive, operational-active has been revealed. Value-motivational component provides for the formation of valuable attitude to pedagogical activity in general and to the research one as its leading function; developing of students' positive motivation. The cognitive component involves the formation of the system of research knowledge, specifying the nature and the content of the research activity of the primary school teacher in accordance with the specifics of its implementation and development of pedagogical thinking of the future teacher, since the research activity sets special demands to the cognitive actions of the pedagogue. The basis of the operational-active component is teaching students research actions, improving the methods of conducting pedagogical researches, developing research skills and pedagogical experience. The conclusion about the integrity, phasing and dynamics of the model; the possibility of integrating of the developed system into the existing conditions of higher education has been made.

Key words: *model of level preparation of the future teachers to conducting pedagogical researches.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Суттєві зміни, що відбуваються у початковій школі (впровадження нових Державних стандартів початкової загальної освіти, навчальних програм, підручників; затвердження Концепції нової української школи) висувають нові вимоги до діяльності вчителя початкових класів. Адекватно реагувати на зміни може вчитель, готовий до освоєння нових інноваційних процесів, вивчення суб'єктів навчально-виховної діяльності, пошуку ефективних шляхів розвитку молодших школярів. Тому набуває актуальності проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до проведення педагогічних досліджень.

Згідно з Законом України „Про вищу освіту» (2014 р.) ступенева освіта майбутніх учителів початкової школи передбачає послідовну професійну підготовку у вищих педагогічних навчальних закладах за такими рівнями; початковий (короткий цикл), перший (бакалаврський), другий (магістерський), кожен із яких розглядається як окремо завершений цикл [1]. На всіх рівнях вищої освіти має здійснюватися підготовка вчителів до проведення науково-педагогічних досліджень. Однак сучасна система організації та методичного забезпечення такої підготовки має певні недоліки: традиційний підхід до організації науково-дослідної роботи студентів, що використовується як додатковий вид діяльності; відсутність наступності змісту, форм і методів підготовки майбутніх учителів до проведення науково-педагогічних досліджень на кожному рівні вищої освіти; незначний обсяг часу, відведений на опанування теорії та методики організації педагогічних досліджень у вищих педагогічних навчальних закладах; недостатня увага розвитку педагогічного мислення студентів та ін. Все це загострює проблему професійного становлення молодого вчителя-дослідника.

Аналіз досліджень і публікацій... У наукових дослідженнях приділяється відповідна увага професійній підготовці вчителів початкової школи: теоретичним та методологічним засадам підготовки майбутніх учителів початкової школи (К. Авраменко, Ш. Амонашвілі, О. Мороз, О. Савченко, В. Сухомлинський та ін.); проблемам ступеневої освіти вчителів початкових класів (С. Власенко, І. Дарманська, М. Дарманський, Н. Казакова, Л. Хомич та ін.); особливостям підготовки майбутніх учителів початкової школи до проведення науково-дослідної роботи (С. Балашова, П. Горкуненко, Л. Коржова, О. Мельник та ін.).

Однак потребує глибшого дослідження питання концептуальних засад ступеневої підготовки майбутніх учителів до проведення педагогічних досліджень із врахуванням новітніх тенденцій сучасної вітчизняної та світової педагогіки.

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає у висвітленні авторської моделі ступеневої підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень.

Виклад основного матеріалу... Під моделлю ступеневої підготовки майбутніх учителів початкової школи до проведення педагогічних досліджень ми розуміємо комплекс взаємопов'язаних елементів педагогічного процесу на кожному ступені вищої освіти, що забезпечує поступовий розвиток у студентів дослідницьких якостей, наукового мислення та оволодіння дослідницькими знаннями й уміннями.

Концептуальними засадами, на основі яких вибудовано модель ступеневої підготовки майбутніх учителів початкової школи до проведення педагогічних досліджень, є такі:

–основа підготовки – це поступовий професійно-особистісний розвиток майбутніх учителів початкової школи відповідно до рівнів вищої освіти;

–основна закономірність: чим педагогічно доцільніше побудований навчально-виховний процес у ВНЗ на кожному рівні вищої освіти, тим сильнішим є його вплив на особистість майбутнього спеціаліста (вчителя-дослідника);

–підготовка до дослідницької діяльності входить у загальний контекст формування цілісної структури професійної діяльності вчителя початкових класів;

–результатом професійної підготовки студентів упродовж навчання у вищому навчальному закладі на кожному рівні вищої освіти є їх функціональна та особистісна готовність до проведення педагогічних досліджень;

–системний та дослідницький підходи визначаються основними у процесі ступеневої підготовки майбутніх учителів до проведення педагогічних досліджень;

–активне впровадження нової формули навчальної діяльності «навчання через дослідження», коли дослідження інтегрується в навчання і сприймається як головний механізм формування індивідуальної траєкторії професійного становлення студента.

Системотвірним чинником означеної моделі визначаємо ступені вищої освіти (молодший бакалавр, бакалавр, магістр), під час здобуття яких має бути сформована готовність майбутніх фахівців до дослідницької діяльності.

Визначаючи структурні компоненти моделі ступеневої підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень, ми виходили з міркування Ю.М. Кулюткіна, який зазначав, що для того, щоб діяти ефективно, людина повинна володіти деякою регуляторною основою діяльності, яка, на думку психолога, включає знання властивостей і відношень реального об'єкта, усвідомлення його цінності, володіння способами взаємодії з цим об'єктом [2, с. 197-198].

На основі зазначеного було виокремлено загальну мету системи підготовки, завдання на кожному етапі підготовки (етапи відповідають ступеням вищої освіти), результат підготовки; обґрунтовано структуру системи підготовки, до якої включено три компоненти: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний. Приймаючи рішення щодо композиційного розміщення елементів моделі, ми виходили з того, що воно, по-перше, повинно відображати основні концептуальні підходи; по-друге, – етапи ступеневої підготовки та відповідні структурні утворення дослідницької діяльності, по-третє, – логіку навчального процесу вищого навчального закладу. У моделі відображені також педагогічні засоби та умови, за допомогою яких буде здійснюватися підготовка. Відбір педагогічних засобів та умов відбувався на основі екстраполяції результатів відповідних наукових досліджень (Д. Зеебах, Л.А. Ігнат'єва, Т.К. Клименко, С.М. Мартиненко, Л.А. Попова, Т.К. Федотенко, Л.Л. Хоружа та ін.), присвячених проблемам професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя, що уточнювався в процесі пошукового експерименту. Як результат, була спроектована модель, подана на рис. 1. У моделі відображено структуру підготовки впродовж усього навчання у вищому навчальному закладі, який здійснює ступеневу підготовку майбутніх учителів початкових класів. Розглянемо основні складові моделі.

Загальну мету підготовки ми вбачаємо в тому, щоб сформувати у майбутніх учителів початкових класів ціннісно-мотиваційне ставлення до дослідницької діяльності, когнітивну та операційно-діялісну основи готовності до проведення педагогічних досліджень.

Загальна мета конкретизована через *завдання* кожного ступеня підготовки. В основу розробки завдань покладені положення Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.). Завдання першого ступеня («молодший бакалавр») полягають у розвитку позитивної мотивації, спеціальних умінь і знань, певного досвіду дослідницької діяльності з метою виконання типових завдань, що передбачені для первинних посад у відповідній галузі професійної діяльності. Завдання другого ступеня («бакалавр») полягають у стимулюванні навчальної та науково-дослідної діяльності студентів, оволодінні теоретичними знаннями та практичними вміннями і навичками проведення педагогічних досліджень достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю.

Завдання третього ступеня підготовки («магістр»): активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів, оволодіння поглибленими теоретичними та практичними знаннями, вміннями та навичками дослідницької діяльності за обраною спеціальністю, здобуття загальних засад методології наукової та професійно-дослідницької діяльності достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру.

В основу розробки моделі покладено теоретичні положення системного, дослідницького, особистісного, технологічного, задачного та компетентнісного *підходів*.

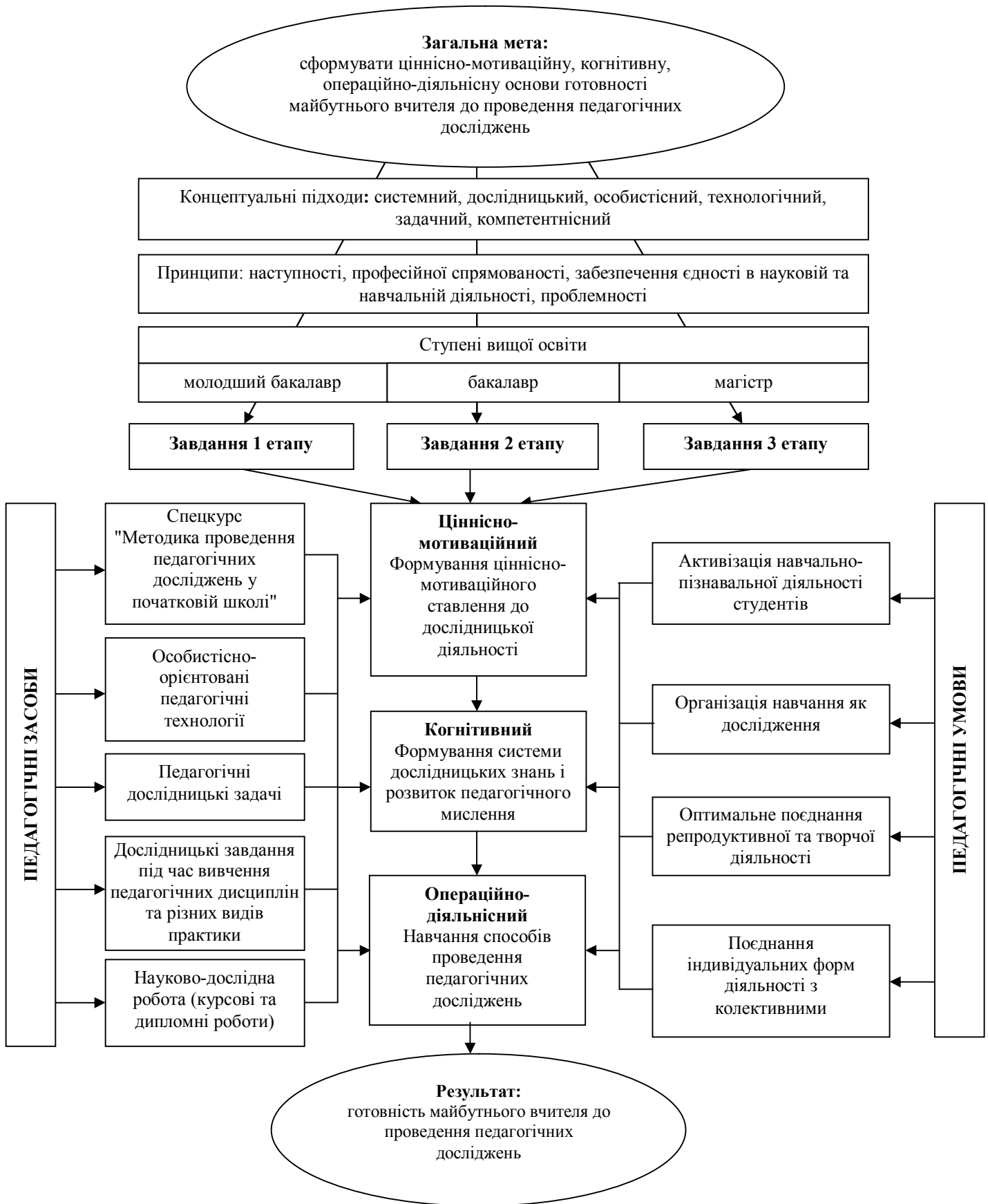

Рис. 1 Модель ступеневої підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень

До основних *принципів* ступеневої підготовки до проведення педагогічних досліджень відносимо принципи наступності (М. Чобітько), професійної спрямованості (А. Барабанщиков), забезпечення єдності в науковій та навчальній діяльності студентів (І. Кобиляцький) та проблемності (Т. Кудрявцев).

Мета, завдання, концептуальні підходи та принципи реалізуються через такі компоненти: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний. *Ціннісно-мотиваційний компонент* забезпечує формування ціннісного ставлення до педагогічної діяльності загалом і до дослідницької як її провідної функції; вироблення у студентів позитивної мотивації. *Когнітивний компонент* передбачає формування системи дослідницьких знань, конкретизацію сутності та змісту дослідницької діяльності вчителя початкових класів відповідно до специфіки її реалізації та розвиток педагогічного мислення майбутнього вчителя, оскільки дослідницька діяльність ставить особливі вимоги до мисленневих дій педагога. Основою *операційно-діяльнісного компонента* є навчання студентів дослідницьких дій, удосконалення способів проведення педагогічних досліджень, виробленні дослідницьких умінь та педагогічного досвіду.

Важливим структурним компонентом моделі є *педагогічні засоби*, які сприяють розвитку ціннісно-мотиваційного, когнітивного та операційно-діяльнісного компонентів на кожному етапі підготовки. У процесі оволодіння дослідницькою діяльністю, відпрацювання та узагальнення умінь, навичок і педагогічного досвіду вагоме значення має включення до навчального плану підготовки фахівців зі спеціальності «Початкова освіта» на першому ступені вищої освіти («молодший бакалавр») спецкурсу «Методика проведення педагогічних досліджень у початковій школі», наступність науково-дослідної роботи студентів з педагогічних дисциплін відповідно до кожного рівня вищої освіти, виконання дослідницьких завдань під час вивчення педагогічних навчальних дисциплін та різних видів практики, використання педагогічних задач на різних формах організації навчання та впровадження особистісно-орієнтованих технологій.

Важливим структурним компонентом моделі є *педагогічні умови*, які були визначені для ефективного формування кожної з основ готовності до проведення педагогічних досліджень. Так формуванню ціннісно-мотиваційної основи сприяють активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів; формуванню когнітивної основи – організація навчання через дослідження; формуванню операційно-діяльнісної основи – оптимальне поєднання репродуктивної та творчої діяльності; поєднання індивідуальних форм діяльності з колективними.

Останнім і визначальним компонентом ступеневої підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень є *результат* такої підготовки: готовність майбутніх учителів до проведення педагогічних досліджень на кожному рівні вищої освіти.

Кожен компонент системи ступеневої підготовки майбутніх учителів до проведення педагогічних досліджень, поданий в моделі, функціонує в тісному взаємозв'язку з усіма іншими компонентами.

Розроблена експериментальна модель характеризується цілісністю, поетапністю реалізації та динамічністю. Цілісність виявляється в єдності об'єктивного (мети, завдань, змісту, засобів та результатів професійної підготовки) й суб'єктивного (особливостей пізнавальної діяльності студентів, специфіки взаємодії викладачів і студентів тощо). Динамічний характер системи, відображений в моделі, полягає у постійній зміні, розвитку, вдосконаленні, модернізації змісту, засобів та умов підготовки студентів до дослідницької діяльності. Структурованість системи підготовки визначається єдністю її структурних компонентів: ціннісно-мотиваційного, когнітивного та операційно-діяльнісного.

Слід зазначити, що сьогодні існують різні моделі професійної підготовки вчителів, які відповідають певним концепціям. Вважаємо, що наша модель належить до проблемної або прогресивної концепції, оскільки вона передбачає підготовку вчителя в життєвих умовах, які швидко змінюються, опанування ним способами педагогічного дослідження та розв'язання різноманітних освітніх проблем [3].

Висновки... Таким чином, розроблена модель представляє собою відображення авторської концепції ступеневої підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень. Вона характеризується цілісністю, поетапністю реалізації та динамічністю. Її теоретичне обґрунтування показує відповідність моделі інноваційним потребам удосконалення процесу професійної підготовки вчителя. Запропоноване використання необхідних засобів, створення означених умов навчальної діяльності з підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень дає змогу інтегруватись розробленій системі в існуючі умови вищої педагогічної освіти.

Список використаних джерел і літератури/References:

1. Закон України «Про вищу освіту» // Орієнтир (додаток до «Урядового кур'єра»). – 2014. – № 21 (13 серп.). – С. 7–18. / Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» (*Law of Ukraine "On Higher Education"*), Oriyentyr (dodatok do «Uriadovoho kuryera»), 2014, Issue 21, pp. 7–18. [in Ukrainian].

2. Кулюткин Ю. Н. Ценностные ориентиры и когнитивные структуры в деятельности учителя / Ю. Н. Кулюткин, В. П. Бездухов. – Самара, 2002. – 400 с. / Kuliutkin Yu. N. Tsennostnyie oriyentiry i kognitivnyie struktury v deyatelnosti uchitelia *Value Orientation Points and Cognitive Structures in the Activity of a Teacher*, Samara, 2002. 400 p. [in Russian].

3. Левовицький Т. Професійна підготовка і праця вчителів: наукове видання / Тадеуш Левовицький ; перекл. з польськ. А. Івашко. – Київ – Маріуполь : Видавництво «Рената», 2011. – 119 с. / Levovytskyi T. Profesiina pidhotovka i pratsia vchyteliv: naukove vydannia (*Professional Preparation and Work of Teachers: Scientific Publication*), Kyiv – Mariupol, «Renata», 2011, 119 p. [in Ukrainian].

Дата надходження статті: «16» січня 2017 р.

Стаття прийнята до друку: «22» лютого 2017 р.

Рецензенти:

Зданевич Л. – доктор педагогічних наук, професор

Романишина Л. – доктор педагогічних наук, професор

Шквир Оксана – доцент кафедри педагогіки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: shkvyr@ukr.net

Shkvyr Oksana – assistant professor of the department of pedagogy of Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, candidate of pedagogical sciences, associate professor, e-mail: shkvyr@ukr.net

Цитуйте цю статтю як:

Cite this article as:

Шквир О. Модель ступеневої підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень / Оксана Шквир // Педагогічний дискурс. – 2017. – Вип. 22. – С. 187–192.

Shkvyr O. Model of Level Preparation of Primary School Teachers to Conducting Pedagogical Researches, *Pedagogical Discourse*, 2017, Issue 22, pp. 187–192.

УДК 371.134/373.3.018.5(045)

ІННА ШОРОБУРА,

доктор педагогічних наук, професор

(Україна, Хмельницький, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

INNA SHOROBURA

doctor of pedagogical sciences, professor

(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy)

orcid.org/0000-0003-3728-7968

**Підготовка фахівців початкової освіти для Нової школи
у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії**

**Preparation of Specialists of Primary Education for New School
in Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy**

У статті розкрито основні напрями підготовки фахівців початкової освіти для нової української школи у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії. Висвітлено ключові та предметні компетентності, які викладені у «Концептуальних засадах реформування середньої освіти «Нова українська школа», до реалізації яких необхідно готувати майбутніх учителів. Акцентовано на оновленні підготовки фахівців нової формації на основі компетентнісного підходу, який орієнтує на активне та самостійне оволодіння студентами теоретичними та практичними знаннями. Підкреслено на необхідності підсилення педагогічної спрямованості навчання, засвоєння інноваційних технологій, створення сучасного освітнього середовища. Звернено увагу на проведення науково-практичних конференцій, семінарів, волонтерських проектів, проведення практики, виконання дипломних та курсових робіт з проблеми розбудови Нової школи.

Ключові слова: *Нова українська школа, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, фахівці початкової освіти, реалізація завдань Нової школи.*